

EVALUAREA CUNOȘTINȚELOR, ATITUDINILOR ȘI COMPORTAMENTELOR CU RISC PENTRU SĂNĂTATE LA CADRELE DIDACTICE DIN INSTITUȚIILE PREȘCOLARE ȘI PREUNIVERSITARE

Bahnarel Ion¹ – dr. hab. med., prof. univ.,

Țîganaș Odetta³ – dr. biol.,

Cazacu-Stratu Angela² – dr. med.,

Zepca Victor¹ – dr. med., conf. univ.,

¹Centrul Național de Sănătate Publică,

²Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”,

³Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport

Email: angelacazacustratu@gmail.com, tel.: (022)205-463

Rezumat

Articolul respectiv descrie rezultatele sondajului de opinie referitor la predarea în școală a disciplinelor cu caracter de educare și informare a modului sănătos de viață. În cadrul instituțiilor școlare cadrele didactice dezvăluie parțial sau insuficient situațiile ce pot provoca pericole reale și respectiv generațiile tinere necesită o informare mult mai amplă pentru a crea deprinderi de viață.

Cuvinte-cheie: elevi, mod sănătos de viață, comportament cu risc, elevi, instituții preșcolare și preuniversitare

Summary: Evaluation of the knowledge, attitudes and comportment with risk for heals at teachers from pre-school and preuniversity institutions. This article describes the results of survey concerning the teaching of disciplines with educational character and information about healthy lifestyle. In schools the teachers partially or insufficiently reveal the situations that can cause real danger and young generations require broader information to create life skills.

Keywords: pupils, healthy lifestyle, comportment with risk, preschool and preuniversity institutions

Резюме: Оценка знаний, отношения и поведения риска для здоровья педагогических кадров в дошкольных и школьных учреждениях

В этой статье описываются результаты опроса педагогических кадров, касающегося преподавания дисциплин воспитательного характера и информирования здорового образа жизни. В школах учителя частично или недостаточно раскрывают ситуации, которые могут привести к реальной опасности и поэтому молодое поколение нуждается в более широкой информации для создания жизненных навыков.

Ключевые слова: школьники, здоровый образ жизни, рискованное поведение, дошкольные и школьные учреждения

Introducere. De-a lungul timpurilor, oamenii au definit sănătatea în diferite moduri și atitudinea față de această stare a organismului este diferită în funcție de vârstă. În 1967, OMS a declarat că sănătatea este o stare totală de bunăstare fizică, mentală și socială și nu în principal absența bolii sau a unei infirmități [2, 3, 4]. Sănătatea individului poate fi dirijată și controlată prin educarea stilului de viață.

Părinții și adulții care interacționează direct cu copiii au un rol major în dezvoltarea comportamentelor sanogene cu rol protectiv asupra sănătății. Cea mai eficientă cale de menținere a stării de sănătate satisfăcătoare a populației este prevenția influenței factorilor de risc și corecția lor îndeosebi în etapa precoce, în copilărie [1, 5, 6].

Comparativ cu celelalte țări europene, RM deține astăzi mai multe strategii de vindecare și tratare a bolilor, astfel, încât rămâne actuală reorientarea activităților în domeniul sănătății publice spre Medicina Omului Sănătos, cu susținerea și promovarea măsurilor profilactice, în special de educație pentru sănătate și promovarea modului sănătos de viață.

Material și metode. Cercetările s-au efectuat prin anchetare conform unui chestionar special elaborat și adaptat la cerințele internaționale (OMS). A fost anchetat un eșantion din 460 persoane, dintre care 161 sunt educatori, 173 – învățători ai claselor primare, 71 – profesori de biologie și 55 – manageri școlari.

Rezultatele studiului. Conform rezultatelor sondajului de opinie referitor la predarea în școală a disciplinelor cu caracter de educare și informare a modului sănătos de viață 64,3% din educatorii medi-

ilor urbane și 60,0% din mediile rurale au confirmat faptul că au fost informați din disciplinele școlare. În cazul învățătorilor claselor primare doar 25% în mediile urbane și 44,9% în mediile rurale specifică faptul predării disciplinelor cu acest caracter; 61,7% profesori de biologie intervievați din mediile rurale și 50% din mediile urbane subliniază lipsa de informare la această etapă de instruire, iar managerii școlari specifică în raport de 52,6% (mediile urbane) și 20,0% (mediile rurale) instruirea lor în cadrul disciplinelor școlare.

În universități și colegii predarea disciplinelor cu acest caracter este divers. Majoritatea cadrelor didactice specifică o lipsă de informare la acest nivel. Conform graficului 1, 39,7% din educatori, 62,6% - profesori ai claselor primare, 52,3% profesori de biologie și respectiv 64,2% - manageri școlari au declarat lipsa de informare, cei mai bine informați la acest nivel s-a dovedit a fi educatorii (60,3%) urmați de profesorii de biologie (47,7%).

Analiza nivelului de informare a cadrelor didactice în cadrul cursurilor de instruire profesională continuă denotă prezența modulului „Educație pentru sănătate” 73,1% din educatori, 37,4% învățătorii claselor primare, 24,2% - profesori de biologie și 25% - manageri școlari.

Conform distribuției procentuale privind pregătirea necesară a cadrelor didactice în vederea efectuării educației pentru sănătate a elevilor 68,1% din educatori au specificat că sunt parțial pregătiți, 25,5% - bine pregătiți, iar 6,4% s-au declarat neinstruiți în acest domeniu. Învățătorii claselor primare consideră că

Fig. 1. Rezultatele sondajului de opinie privind predarea în instituțiile superioare de învățământ a disciplinelor cu caracter de educare a stilului sănătos de viață

sunt bine pregătiți în raport de 17,4%, parțial 72,7%, nepregătiți 9,9%. Majoritatea profesorilor de biologie 73,3% declară că sunt parțial pregătiți, 26,6% bine și 3,1% neinstruiți. În cazul managerilor școlari cele mai multe persoane intervievate (68,5%) declară parțialitatea pregătirii în vederea realizării instruirii educației pentru sănătate.

Sondajul efectuat arată că doar 2,5% din învățătorii claselor primare și 3,7% manageri școlari nu sunt de acord cu predarea disciplinei „Educație pentru sănătate” elevilor în școală, ceilalți însă declară eficiența acestei discipline în orarul școlar.

Majoritatea cadrelor didactice consideră necesară predarea și abordarea aspectelor legate de sănătate și securitate în cadrul unui curs universitar sau colegiu (100% educatori, 99,4% învățătorii claselor primare, 98,4% profesori de biologie, 98,1% - manageri școlari) figura 1.

Învățătorii claselor primare specifică neexistența ghidurilor pentru pedagogi în domeniul educației pentru sănătate în raport de 46,2%, 30,8% - consideră că sunt insuficiente; educatorii instituțiilor preșcolare specifică prezența parțială a acestor ghiduri (71,1%), iar 8,2% din managerii școlari consideră că ghidurile pentru profesorii claselor primare sunt suficiente, 44,9% - parțial, 38,7% - insuficient și 8,2% - declară neexistența acestora în instituțiile școlare.

Conform rezultatelor sondajului de opinie se observă de asemenea și o necesitate a materialului didactic la compartimentul educație pentru sănătate. Respectiv, 62,7% din educatorii intervieuți au specificat că sunt parțial dotați cu material didactic pentru elevi, 23,3% - insuficient, 39,5% din învățătorii claselor primare au considerat neexistența lor și 34,4% spun că sunt insuficiente. Doar 39,6% din managerii școlari au indicat prezența parțială a materialelor didactice, 41,5% indică că sunt insuficiente, iar 9,5% indică absența lor în cea mai mare parte.

Referitor la informarea elevilor de către pedagogi despre efectele negative a modului nesănătos de viață 26,7% din educatori, 20,5% - din învățătorii claselor primare, 16,2% - profesori de biologie și 19,0% - manageri școlari au discutat despre efectele negative provocate de mai mulți factori. În cadrul grădinițelor 18,8% din educatori au vorbit doar despre efectele alcoolului, 16,5% - doar despre efectele negative provocate de nicotină, 21,5% - alimentația rațională.

Cele mai eficiente surse de informare și documentare, conform opiniei profesorilor intervieuți sunt mai multe surse, în special, emisiunile televizate 18,7% și 21,3% (educatori din mediile urbane și rurale), 17,0% și 16,0% (învățători din mediile urbane și rurale), 20,1% (profesori de biologie din mediile

rurale), care sunt urmate de informații survenite de la personal medical, ziare și reviste și nu în ultimul rând internetul. Mai rar servesc ca surse de informare prietenii și colegii - 6,1% și 8,7% - educatori din mediile urbane și rurale, 9,0% și 8,4% - învățători ai claselor primare din mediile urbane și rurale, 5,1% și 2,3% - manageri ai instituțiilor din mediile urbane și rurale. Analiza surselor de informare educativ-sanitară demonstrează importanța primordială a mijloacelor de mass-media în instruirea cadrelor didactice. De asemenea implicarea personalului medical rămâne a fi de bază și profesionist la acest nivel.

Un alt aspect al studiului a vizat controlul gradului de cunoaștere a masei corporale proprii. Educatorii instituțiilor preșcolare și-au apreciat o masă corporală normală în raport de 47,0% și puțin peste normă în 37,5% din cazuri. Învățătorii claselor primare indică o tendință de creștere a masei corporale puțin peste normă în raport de 45,9%, iar 7,45% - mult peste normă. În cazul profesorilor de biologie intervieuți 46,0% notează o masă corporală puțin sub normă și 38,1% consideră că au un IMC echivalent normei. Cei mai mulți dintre managerii școlari 47,2% consideră că au masă corporală puțin peste normă și 30,2% - normală.

Conform distribuției răspunsurilor date de către intervieuți, în funcție de respectarea micului dejun s-a constatat că pedagogii acordă importanță programului de mese, mai mult de jumătate dintre ei (educatori 77,1%, învățători - 76,3%, manageri - 80,8%, profesori de biologie - 92,3%) declarând că mănâncă la micul dejun.

Studiile efectuate în RM au constatat un nivel înalt al răspândirii fumatului în rândurile populației, în special în populația tânără de 18 ani. În legătură cu acești indici este necesară mobilizarea populației în fortificarea sănătății prin măsuri de educare cu scop de sporire a nivelului de cultură sanitară. Conform sondajului de opinie realizat în instituțiile de învățământ, cadrele didactice s-au declarat nefumători în 100% de cazuri atât în mediile rurale, cât și cele urbane.

Conform modului de a consuma băuturi alcoolice 37,0% din educatorii mediului urban și 38,7% mediul rural se declară a fi neconsumatori, 37,0% (mediul urban) și 38,7% (mediul rural) consumă foarte rar, de 4-5 ori pe an, 21,7% (mediul urban) și 16,1% (mediul rural) obișnuiesc să consume de 2-3 ori pe lună și 4,3% (mediul urban) respectiv 6,5% (mediul rural) sunt consumatori de 1-2 ori pe săptămână. Din totalul profesorilor claselor primare 43,3% se declară neconsumatori de produse alcoolice și doar 3,8% consumă 1-2 ori pe săptămână, iar 0,6% obișnuiesc zilnic să consume aceste produse. Profesorii de biologie implicați în sondaj declară că obișnuiesc a consuma alcool de 4-5 ori pe an în raport de 43,1% și de 1-2

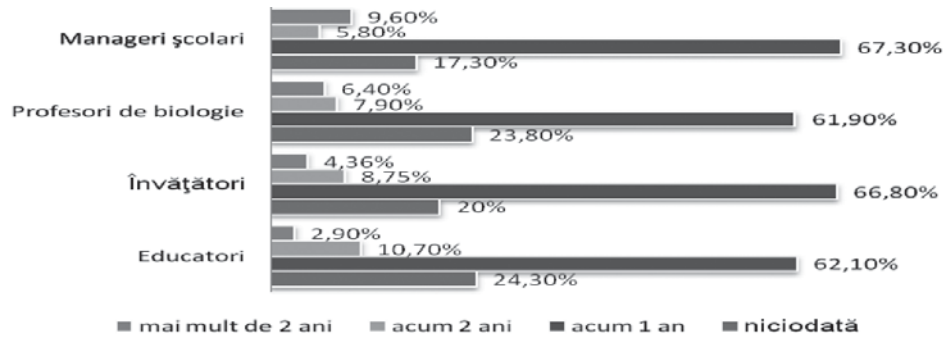

Fig. 2. Rezultatele sondajului de opinie privind frecvența vizitelor medicale în scop profilactic

ori pe săptămână în raport de 6,1%. Cele mai multe persoane dintre managerii școlari (37,7%) declară un consum de alcool de 2-3 ori pe lună, neconsumatori se declară 26,4%, 28,3% obișnuiesc să consume de 4-5 ori pe an, iar 7,6% abuzează cu un consum de 1-2 ori pe săptămână.

Rezultatele cercetării derulate în cadrul sondajului efectuat relevă că în majoritate de 100% din educatorii și profesorii de biologie din mediul rural și urban nu s-au drogat niciodată, 3,1% de învățători ai claselor primare din mediul urban și 0,8% din mediul rural au împărtășit această experiență.

Conform studiului selectiv profesorii au solicitat vizite medicale cel mai des în ultimul an (67,3% - educatori, 61,9% - profesori de biologie, 66,8% - învățători ai claselor primare, 67,3% - manageri școlari) și, respectiv, cel mai rar mai mult de doi ani în urmă (2,9% - educatori, 6,4% - învățători ai claselor primare, 4,36% - profesori de biologie, 9,6% - manageri școlari). Procentajul celor care nu au solicitat niciodată vizite medicale a fost mult mai mic declarat de către managerii școlari (17,3%), observându-se o creștere în cazul profesorilor de biologie (20,0%) urmată de învățătorii claselor primare (23,8%) și a educatorilor (24,3%).

Ponderile cele mai mari de adresare la medic în funcție de motivul principal pentru care s-a apelat ultima dată la medicul specialist se regăsesc în mai multe motive în cazul educatorilor 47,3% și ai învățătorilor claselor primare 47,5%. Profesorii de biologie și managerii instituțiilor școlare specifică cele mai

frecvente vizite la medic (45,8% și 37,1%) doar pe motive de boală sau probleme de sănătate. Drept scop de a face un control medical profilactic în lipsa unei boli sau a altei probleme de sănătate au solicitat vizite medicale 33,9% manageri școlari, 20,3% - profesori de biologie, 18,5% - educatori și 12,6% - învățători ai claselor primare.

Mai mult ca atât, jumătate din participanții la sondaj au indicat că obișnuiesc să se autotrateze cu medicamente *de 1-2 ori pe an* (54,7% profesori de biologie, 42,3% manageri școlari, 43,8% educatori, 34,4% învățători ai claselor primare), *de 1-3 ori pe an* (14,1% profesori de biologie, 23,1% manageri școlari, 16,78% educatori, 15,9% învățători ai claselor primare), *o dată pe săptămână* (6,2%; 13,5%; 7,31%; 17,2%) și chiar *zilnic* (3,1%; 1,9%; 9,49%; 8,28%).

Analiza distribuției variantelor de răspuns privind specialitatea medicului la care s-a apelat ultima dată ne arată că *pe primul loc* se mențin solicitările către medicul de familie (30,2% - educatori, 29,5% - învățători ai claselor primare, 30,3% - profesori de biologie, 31,7% - manageri școlari); *pe locul doi* se plasează adresările pacienților către mai mulți specialiști (37,3% - educatori, 22,0% - învățători ai claselor primare, 22,4% - profesori de biologie, 20,6% - manageri școlari); *pe locul trei* s-au plasat vizitele la medicul stomatolog și ginecolog. În topul celor mai rare solicitări se clasează vizitele la medicul ortoped, reumatolog, psihiatru, chirurg, dermatolog, traumatolog, pneumolog atât în mediile urbane, cât și în mediile rurale.

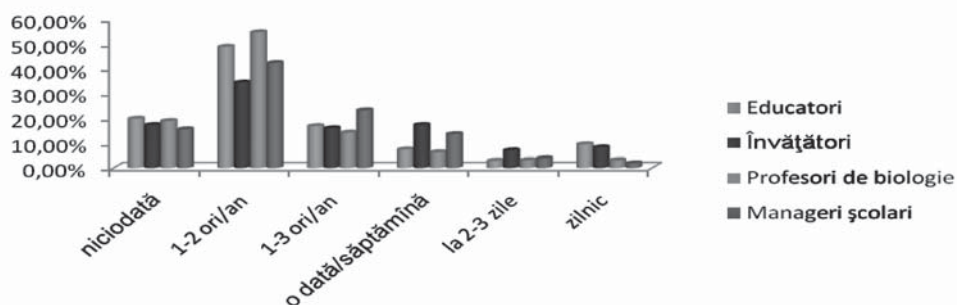

Fig. 3. Evaluarea frecvenței cazurilor de autotratament medicamentos în rândul pedagogilor

Concluzii:

1. Instruirea pedagogilor în domeniul sănătății publice este limitată și necesită o informare continuă a cadrelor didactice de către specialiști în domeniu atât în cadrul cursurilor preuniversitare, universitare, cât și în cadrul cursurilor de instruire profesională.

2. Rezultatele analizei prezenței materialului didactic atât pentru elevi, cât și pentru profesori denotă o asigurare insuficientă sau parțială fapt ce impune necesitatea elaborării materialelor informaționale de către specialiștii în domeniu.

3. Dezvoltarea fizică a pedagogilor investigați este armonică prin prezența declarațiilor de masă corporală în limitele normale la majoritatea profesorilor.

Bibliografie

1. Bauman K.E. *The influence of a family program on adolescent tobacco and alcohol use*. American Journal of Public Health: April 2001, 91 (4), p. 604-610.

2. Calmîc V. *Optimizarea activității de educație pentru sănătate și de promovare a modului sănătos de viață în condiții socioeconomice noi*. Rev. științifico-practică, Sănătate Publică, Economie și Management, Chișinău, 1(40)/2012, p. 42-45.

3. Ețco C., Calmîc V., Bahnarel I. *Educația pentru sănătate și promovarea modului sănătos de viață*. Rev. Științifico-practică, Buletinul Academiei de Științe a Moldovei (Științe Medicale), Chișinău, 1(33)2012, p.117-121.

4. Green L. *Prevention and health education*. Public Health New York, London, 1992, p.787-802.

5. Kallestal C., Dahlgren L., Stenlund H. *Oral health behavior and self-esteem in Swedish adolescents over four years*. Journal of Adolescent Health. Volume 38, Issue 5, May 2006, p 583-509.

6. Tintiuc D., Ețco C., Tintiuc E., Pancenco A. *Opinia populației privind calitatea serviciilor stomatologice*. Rev. științifico-practică, Sănătate Publică, Economie și Management, Chișinău, 1(40)/2012, p. 4-6.